

DRÁTOVANÉ nápady

Iva Czyžová

Šikovné
Ruce

GRADA®

Iva Czyžová

Drátované nápady

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz
www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401
fax: +420 234 264 400
jako svou 4560. publikaci

Odpovědná redaktorka Jana Minářová
Sazba a grafická úprava obálky Marcela Veličková
Texty Iva Czyžová
Fotografie Dita Máčková, Radek Vícek, Libor Švehla
Návrhy a realizace projektů Kateřina Smutná, Martina Mervová, Iva Czyžová

Počet stran 64
První vydání, Praha 2011
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2011

978-80-247-3305-0 (tištěná verze)
978-80-247-7129-8 (elektronická verze ve formátu PDF)

Tato publikace vychází za podpory
Botanické zahrady hl. m. Prahy
v Troji

**Botanická
zahrada
Praha**

www.botanicka.cz

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této tištěné či
elektronické knihy nesmí
být reprodukována a šířena
v papírové, elektronické
či jiné podobě bez
předchozího písemného
souhlasu nakladatele.
Neoprávněné užití této knihy
bude **trestně stíháno**.

OBSAH

Úvod	5	Rámeček na fotografie	36
Materiál a pomůcky	8	Lahve oplétané	38
Základy techniky	10	Ošatka se základem v keramické misce	40
Nápady	12	Miska obtáčená s lístečky	42
Jednoduché motivy tvarované v ruce	12	Viněty	44
Svícen na čajovou svíčku	14	Obrázek s panenkou	46
Vajíčka s obrázkem	16	Stromky	48
Stojan na ubrusky	18	Zvonkohra přírodniny	50
Drbátko	20	Zápich přírodniny	52
Adventní dekorace	22	Zápich květinový	54
Křížek	24	Figurky	55
Dráček	25	Dekoratивní koule	56
Lucerna	26	Stínítko na svítidlo	58
Kohout a slepice	28	Koník	60
Věšák na klíče	30	Letadlo	62
Klíčka s ptáčky	31	Autoři	64
Ušatý věšák na náušnice	32		
Držátko na tužky	34		

Milí příznivci drátenického řemesla!

Držíte v ruce společné dílo tří českých autorek – Kateřiny Smutné, Marty Mervové a Ivy Czyžové, které jistě snadno rozeznáte podle charakteristického rukopisu. Kniha je nástinem možností, jak uplatnit klasickou lidovou techniku i v současné době. Má být hravou inspirací a podnětem k vaší další tvorbě. Ani zdaleka nevyčerpává veškeré možnosti, které tak kreativní materiál, jako je drát, nabízí, ale doufáme, že podnítí vaši fantazii a vzniknou tak další originální díla.

Něco málo z historie

Drát jako takový byl znám již v pravěku. Kování a ve středověku tažení drátu však byla nesmírně namáhavá práce, proto byl vzácný a využíval se především na rytířská brnění a šperky. S rozvojem manufaktur se jeho výroba zjednodušila a stal se dostupnějším. V 19. století to již byl běžný a poměrně levný materiál, který se navíc dobře zpracovával bez potřeby specializovaných nástrojů a zázemí. V této době se ve slovenských horských oblastech, zejména na Spišsku a Kysucku, zabývaly drátenictvím celé rodinné klany, které se takto snažily vyřešit svou extrémní chudobu. Dráteníci opouštěli rodné hory a vandrovali za výdělkem po celé Evropě, docestovali i do Ruska a USA. Vyráběli především užité předměty denní potřeby jako pasti na myši, podložky pod žehličky, různé naběračky a věšáky a ponejvíce oplétali keramické nádoby, buď aby ho spravili, nebo aby ho ochránili před poškozením. Ti nejzdatnější se dokonce v zahraničí usadili a vytvářeli drátenické manufaktury se sortimentem rozšířeným např. o hračky nebo dekorativní předměty. S nástupem průmyslové výroby a novými dokonalejšími technologiemi tyto manufaktury postupně zanikly a drátenické řemeslo začalo upadat v zapomnění.

Renezance drátenictví přišla v posledních pár desetiletích. Prošla však zásadní proměnou. V původní podobě bylo drátenictví jako fyzicky namáhavé řemeslo, vykonávané potulně, výsadou mužů. V současné době se značně zjemnilo, používají se měkčí druhy drátů a drát se často kombinuje s dalšími materiály. Využívá se spíše na šperky nebo výrobky dekorativního charakteru a drátováním se zabývá i velké množství žen.

Nejznámějšími institucemi zaštiťujícími historii drátenictví jsou Regionální muzeum v Jílovém u Prahy a Povážské muzeum v Žilině, Budatínský zámek (v rekonstrukci, plánuje se znovuotevření v roce 2013). Dále existuje Cech českomoravských dráteníků – <http://cech-drateniku.sweb.cz>

MATERIÁL A POMŮCKY

Dráty

Každý dráteník by měl dobře znát vlastnosti jednotlivých druhů drátů a pečlivě vybírat druh drátu nebo typ konečné úpravy podle zamýšleného výrobku. Zejména hlídejte korozi a zdravotní hledisko (např. alergické reakce v přímém kontaktu s kůží – technické vázací dráty nejsou určeny k výrobě bižuterie).

dráty: černý železný,
mosazný, pozinkovaný,
měděný, nerezový
ocelový, měděný
barevně lakovaný

Před začátkem práce je dobré drát tzv. „pohladiť“ – několikrát protáhnout v ruce. Můžete použít kožené chrániče nebo více vrstev flanelových hadříků; silnější dráty protáhneme o hranu stolu nebo rukojeť kleští. Drát změkne a vyrovná se.

Nářadí

Ke drátování je zapotřebí velmi málo pomůcek. K některým technikám prakticky potřebujete pouze štípací kleště. Dále se využívají tyčky a trubky různých průměrů (nejlépe kovové, např. pletací jehlice); kladívko na rozklepávání a kovadlinka. Dále využijete kleště s plochými čelistmi a ketlovací kleště s kulatými čelistmi. Robustnost nástrojů je potřeba přizpůsobit tvrdosti drátů, se kterými pracujete.

pomocné tyčky na navíjení spirál,
kleště štípací, s plochými čelistmi,
ketlovací; kladívko, kovadlinka

ploché kleště

robustnost nástrojů je třeba
přizpůsobit drátu s kterým pracujete

štípací kleště

ketlovací kleště

Vzorník

Vlnovky se tvarují pomocí kleští nebo „wig jigu“.

Očko je spojovací prvek a základ plochých spirál. Očko z boku drátu se jednoduše ovine okolo čelistí ketlovacích kleští. Někdy je důležité, aby drát vycházel ze středu oka, pak se drát pod očkem musí mírně ohnout do protisměru.

Ploché spirály – základem je očko, okolo kterého se ovíjí drát buď v řídkých nebo hustých závitech. Po dokončení spirálu zploštíme a zpevníme buď sevřením v kleštích nebo poklepáním kladívkem.

Pružinové spirály vznikají navíjením na jednu či více tyček. Po rozklepání těchto spirál vzniká množství variant ozdobných smyček. Nejznámějšími jsou jednoduché smyčky, hříbkový ornament a srdíčka.

jednoduché smyčky

osmičky a hříbkový vzor

pružinové spirály a srdíčkový vzor

navíjení
pružinové
spirály na
tyčky

Obtáčení drátu slouží v prvním případě jako konstrukční a zpevňující, ve druhém jako dekorativní prvek. Obtáčený drát může být i výrazně slabší oproti vodícímu drátu, může být veden řídkce nebo hustě nebo můžete okolo drátu obtáčet jemnou pružinu.

Stáčení neboli skroucení drátu se používá v místech, kde je potřeba zesílit konstrukci, získat dekorativní strukturu drátu, při vytváření ploch drátenických výpletů nebo při navazování drátů a ukončování práce. Aby byl spoj pevný a provazovaly se oba dráty (neovíjel se jeden okolo druhého), je nutné držet dráty ve vzájemném úhlu cca 60° a otáčet oběma zároveň.

Typy výpletů – tvoření ploch

Linkový vázaný výplet se používá zejména na nádoby. Jde o volně stáčenou spirálu, která se v místech křížení s nosnou konstrukcí pevně vyvazuje tenkým pomocným drátem.

Obtáčený výplet – nosnou konstrukci tvoří pevná žebra ze silného drátu. Drát tvořící výplet se váže spirálovitě. V místech křížení se žebrem se okolo žebra ovine a pokračuje k dalšímu žebru. Jedná se o poměrně pracnou techniku.

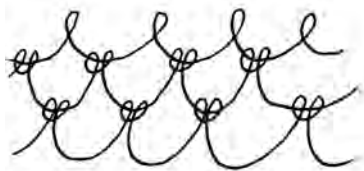
Základní drátenické výplet typu pletivo používané na opravy a oplétání např. hrnců a lahví se tvoří jako síť ok z drátů, spojených skroucením. Spojovat můžeme buď vzájemně sousedící dráty nebo si můžeme vytvořit svislou osnovu, se kterou budeme stáčet průběžný pracovní drát. Velikost, tvar a pravidelnost ok přizpůsobíme našemu výtvarnému záměru – obvykle kusy keramiky, napodobující tradiční řemeslo oplétáme pravidelně a čím je oplétaný kus modernější, tím více si můžeme dovolit použít volné drátování, dynamický výplet a nestejnou velikost ok.

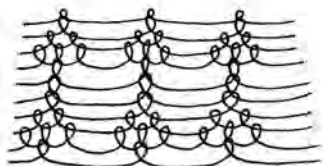

Výplety používající prvků ze šité krajky jsou zejména smyčkový výplet (nejčastěji používaný na kraslicích) a pevnější šupinový výplet. Dále drátenictví využívá do svých výpletů prvků **z košíkářství a drhání**.

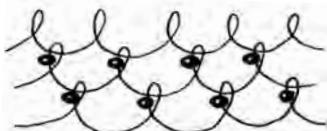
šupinový výplet

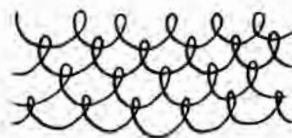
ozdobná varianta smyčkového výpletu

smyčkový výplet s korálky

smyčkový výplet

smyčkový výplet

Navazování drátů a ukončování práce

Slabé dráty se navazují stáčením. Konec se schová pod výplet nebo ozdobně svine. Silné dráty se spojují za očka nebo zaklesnutím za spirálky.

Z hotového výrobku nikde nesmí vyčnívat ostré konce drátů. Tenké dráty se obvykle ukončují hustým obtočením, silnější dráty se svinou do oček nebo plochých spirál.

JEDNODUCHÉ MOTIVY TVAROVANÉ V RUCE

Materiál:

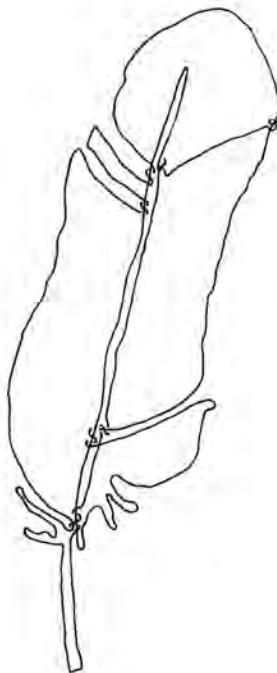
- drát 0,3 mm
- hladká svíčka
- tvrdá podložka

Nářadí:

- kleště ploché, štípací

Iva.Cz

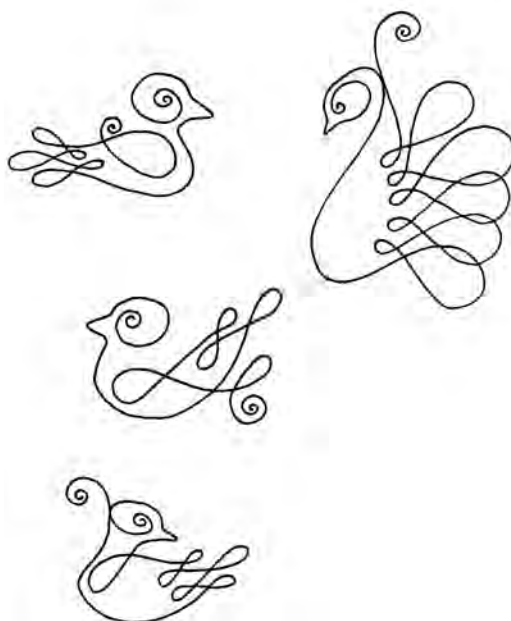
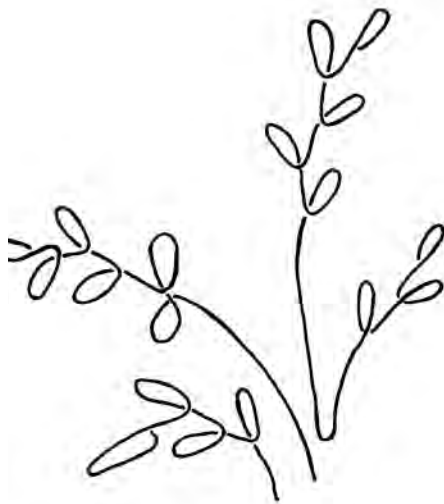

Postup:

Volně tvarovaný drát podle předlohy jde použít nejen jako obrázek (*viz motiv peříčko*), ale také jako pohlednice, přáníčko, ozdoba na dárek... Zařazují ho záměrně a hned na začátek. Podobné hrátky s drátem vás totiž velmi dobře naučí, jak v běžných věcech kolem vás najít motiv vhodný k vyjádření. Jak si ho připravit a předkreslit si předlohu „jedním tahem“. A samozřejmě si také uvědomím rozdílné vlastnosti jednotlivých druhů drátů. Tato technika je výhodnou možností, jak zpracovat nejrůznější zbytky a odstřížky drátů a je vhodná také pro začátečníky a děti.

Svíčku touto technikou ozdobíme tak, že si ji mírně nahřejeme fenem a drátek silou vmáčkneme do vosku pomocí tvrdé podložky.

Iva.Cz

SVÍCEN NA ČAJOVOU SVÍČKU

Iva.Cz

Materiál:

- drát pozink 1,0 mm
- 0,3 mm
- barevný drátek 0,3 mm

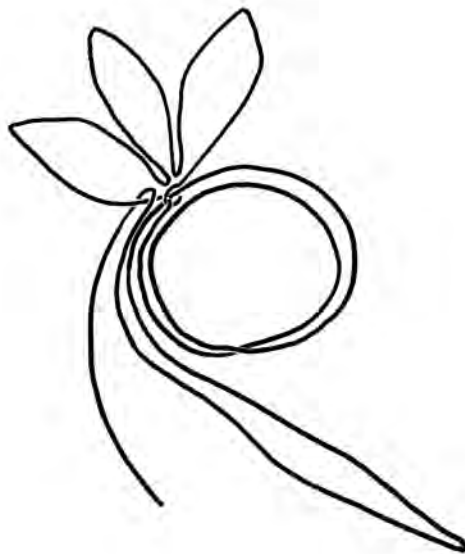
Nářadí:

- štipací kleště
- ploché kleště
- ketlovací kleště
- svíčka
- korálky

Postup:

Ve třetině silného drátu uděláme smyčku o průměru kalíšku na čajovou svíčku. Na kratší straně drátu vytvarujeme tři listy. Tenkými dráty (modrý je použitý dvojitý) vyplétáme listy od špičky směrem ke svíčce, po dokončení je prohneeme dolů. Přebývající délku tenkých drátů výpletu využijeme k navléknutí korálek. Pod každým korálkem skroutíme cca 1–2 cm dlouhý „stonek“. Silný drát za listy pomocí očka ukončíme. Druhým koncem silného drátu uděláme ještě jednu smyčku okolo svíčky, ohneme do ostrého úhlu a vytvarujeme dlouhý úzký list. Tenkým drátem vypleteme plochu listu a pak zbývajících tenkými dráty zpevníme a pomocí korálek dozdobíme smyčku okolo svíčky. Úzký list stočíme do volné spirály – k dosažení efektu si můžeme pomoci např. navinutím na tužku. Zbývajících drát volně provlékneme spirálou, ozdobíme korálky a ohneme do oblouku podél svíčky.

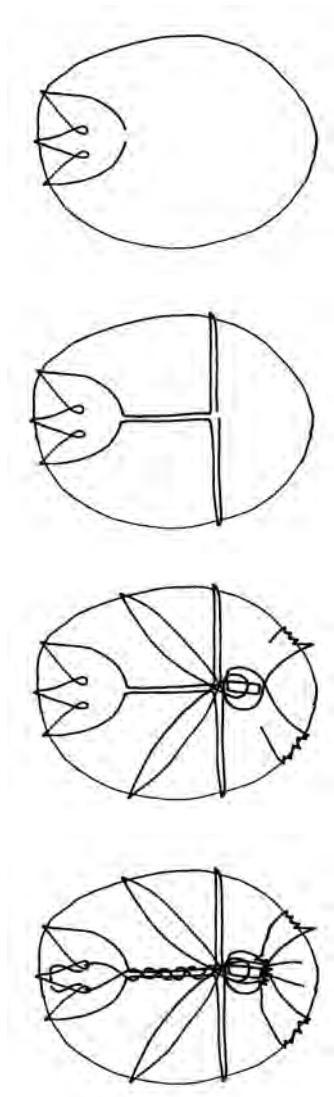
VAJÍČKA S OBRÁZKEM

Materiál:

- vyfouknutá vajíčka
- měděný drát 0,3 mm

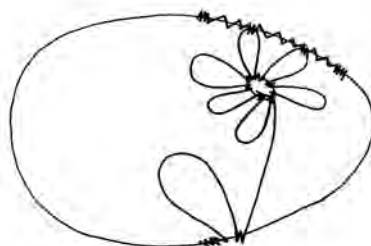
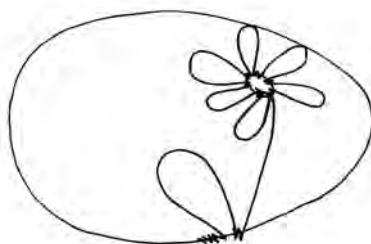
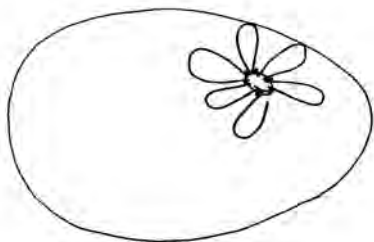
Nářadí:

- štipací kleště

Postup:

Oplet vajíček s obrázkem se začíná z boku. Základem je velké oko z dvojitého nebo trojitého drátku, okolo kterého se váže základní řada smyček. Pokračuje se jednoduchým smyčkovým výpletem, počet ok se průběžně upravuje tak, aby oplet vajíčko těsně obemykal. Do vynechaného okénka se tenkým drátem doplní dekorativní motiv.

Varianty: Na jednotlivé smyčky výpletu lze navlékat skleněný rožail.

Iva.Cz

STOJAN NA UBROUSKY

Materiál:

- měděný drát 2,0 mm
1,2 mm
1,0 mm
0,8 mm
0,3 mm

Nářadí:

- štípací kleště
- jehlice nebo tyčky
- kovadlinka
- kladívko

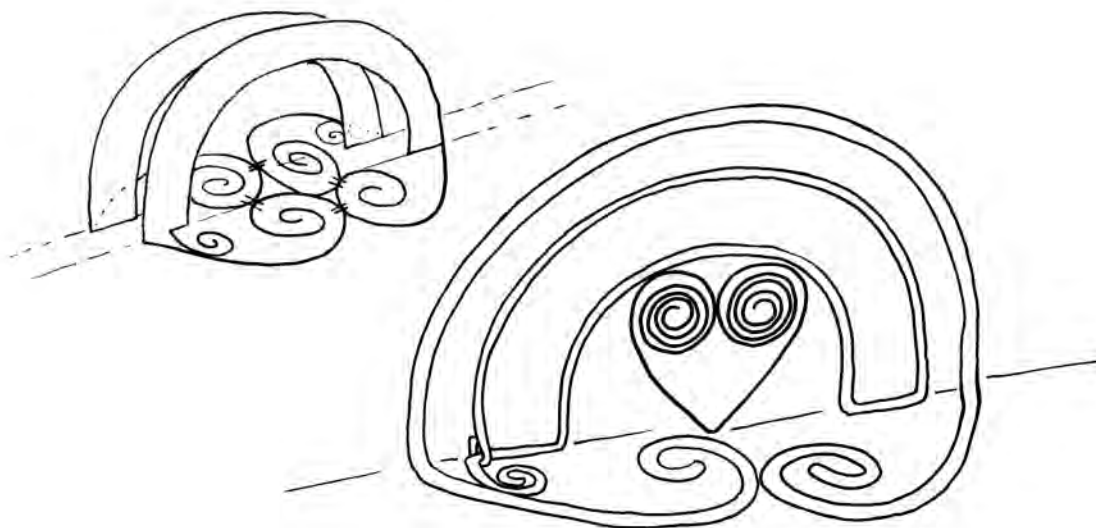
Iva.Cz

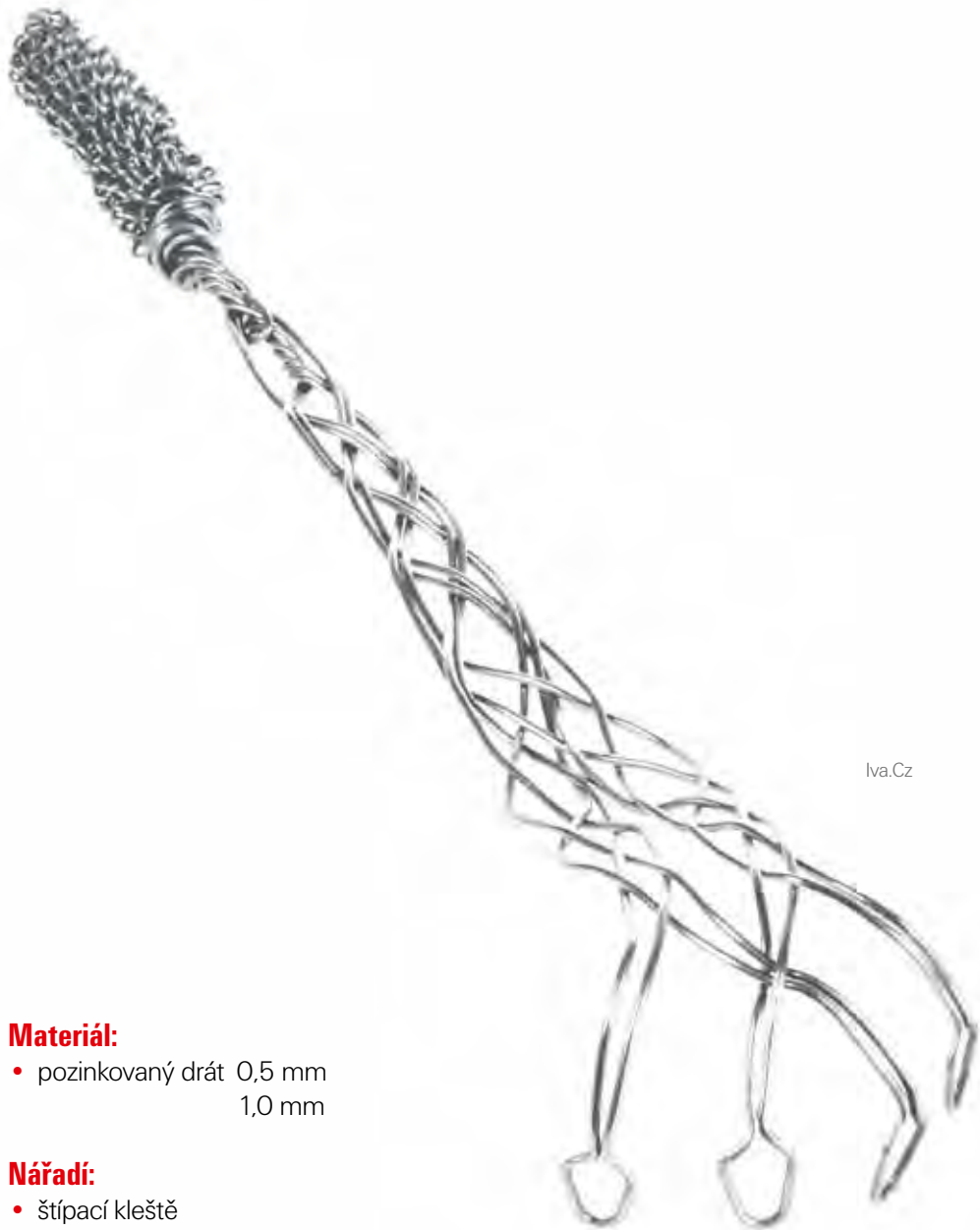
Postup:

Nejprve si předpřipravíme rozklepávané spirálky z drátu 0,8 mm. Širší vzor je navíjený na dvě tyčky do osmičky. Pak umotáme dvě srdíčka z červené mědi 1,2 mm. Pokračujeme světlou mědí 1 mm – dvojitý oblouk je široký stejně jako širší rozklepávaná spirálka. Konce zastříhneme do stejné délky a svineme je do volných spirál, které vyhneme do stran – později je použijeme jako součást podstavce stojánku. Dovnitř

takto vzniklé podkovy pomocí tenkého drátu přidráťujeme širší rozklepávanou spirálu; zvenku přijde tenší spirála. Poté vytváříme z drátu 2 mm obvodový tvar stojánku. Konce vyhneme k jedné straně a svineme do volných spirál, které zpevníme rozklepáním na kovadlině. Druhou stranu stojanu připravíme stejně, pouze prohodíme pravou a levou stranu. Sesadíme oba díly k sobě a přidráťujeme je ve všech místech, kde se setkávají spirály podstavce.

DRBÁTKO

Iva.Cz

Materiál:

- pozinkovaný drát 0,5 mm
1,0 mm

Nářadí:

- štípací kleště
- kovová jehlice